

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МІЖНАРОДНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра педагогіки та психології

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Ректор Міжнародного гуманітарного
університету д.ю.н., професор

Костянтин ГРОМОВЕНКО

«30» серпня 2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОК18. ДИФЕРЕНЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ

Галузь знань	<u>05 «Соціальні та поведінкові науки»</u>
Спеціальність	<u>053 «Психологія»</u>
Назва освітньої програми	<u>Психологія</u>
Рівень вищої освіти	<u>перший (бакалаврський) рівень</u>

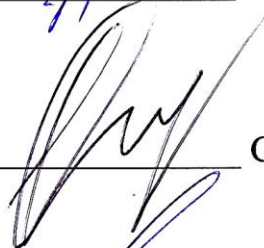
Робоча програма затверджена на засіданні кафедри педагогіки та психології протокол № 1 від 29 серпня 2024 року.

Розробники і викладачі	Контактний тел.	E-mail
доцент кафедри педагогіки та психології, кандидат психологічних наук, доцент Водолазська Ольга Олегівна	0677816587	19olga55@gmail.com

Завідувач кафедри педагогіки та психології к.п.н., доцент

Наталя МЕЛЕНЧУК

Гарант освітньої програми
д.п.н., професор

Світлана ЄРМАКОВА

Узгоджено
Начальник навчального відділу

Лариса РАЙЧЕВА

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3 Загальна кількість годин – 90	Галузь – 05 «Соціальні та поведінкові науки» Спеціальність – 053 «Психологія»	обов'язкова	
		Рік підготовки:	
		2-й	3-й
		Семестр	
		4-й	5-й
		Лекції	
Мова навчання – українська	Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський) рівень	14 год.	4 год.
		Практичні, семінарські	
		28 год.	6 год.
		Лабораторні	
		-	-
		Самостійна робота та індивідуальні завдання	
		48 год.	80 год.
		Вид контролю:	
		екзамен	екзамен

Коло явищ, які вивчає психологія, у кожної людини виявляється чітко і досить виразно: це вищі почуття, думки, образи, сприймання, прагнення, бажання, уява, погляди тощо – все, що утворює внутрішній зміст нашого життя, яке дається нам безпосередньо і належить нам. В кожній людині є те, що є загальним для всіх людей, те, що ріднить її з деякими з них, і те, що притаманне тільки їй одній. У повсякденному житті ми часто стикаємося з явищами індивідуальних відмінностей, спостерігаючи за оточуючими людьми і взаємодіючи з ними

Диференціальна психологія (психологія індивідуальних відмінностей) - галузь психологічної науки, що вивчає індивідуальні відмінності психіки індивідів і груп людей, а також природу, джерела та наслідки цих відмінностей. Це наука про закономірності психічного варіювання.

Індивідуалізація є властивістю всього живого. Навіть до психічні форми життя володіють значним спектром відмінностей, при чому ці відмінності стосуються й будови і функціонування організмів. А з появою психіки як відображення буття і орієнтування в ньому, відмінності стали зачіпати всі форми активності живих істот.

Принципова відмінність диференціальної психології від інших галузей психологічної науки полягає у прагненні не тільки пізнати індивідуальні відмінності на основі систематизації життєвих спостережень, використання художнього або статистичного методів аналізу, а і науково дослідити механізми становлення і розвитку людської індивідуальності, її унікальності як цілісного феномену, що існує в полі взаємодії суб'єктивної і об'єктивної реальності.

Вивчення найбільш актуальних моментів у процесі життєдіяльності людини надає можливість визначити, що саме робить кожного з нас унікальними – наші індивідуальні риси, які формують наше сприйняття світу, наші реакції та наше поведіння. Вивчення даної дисципліни дасть можливість отримати конкретні знання про відмінності у індивідуальні властивостях та рисах особистості, розуміння яких має важливе значення для практики навчання, виховання, психіатричних і психотерапевтичних дій, визначення професійної придатності, профвідбору та

профорієнтації. До індивідуальних (індивідуально-психологічних) відмінностей належать відмінності у психічних процесах (пізнавальних, емоційних, вольових), психічних властивостях особистості (самосвідомість, спрямованість, темперамент, характер, здібності й інтелект), психічних станах (прояви почуттів, уваги, волі, мислення, аномальні й патологічні стани тощо), що відрізняють людей один від одного.

Метою дисципліни «Диференціальна психологія» є пошук та пізнання індивідуальних суттєвих характеристик, що визначають психологічну своєрідність людини, яка сприятиме формуванню у студентів знань, умінь і навичок у сфері психології індивідуальних відмінностей, у засвоєнні студентами засобів і методів виявлення індивідуальних властивостей особистості, їх використання у різних видах прикладної діяльності.

Передумови для вивчення дисципліни – знання із таких дисциплін як-от: «Історія психології», «Психофізіологія», «Загальна психологія», «Психодіагностика», «Академічна доброчесність та професійна етика», «Інформаційні технології в діяльності психолога».

2. ОЧІКУВАНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ, ЯКІ ПЛАНУЄТЬСЯ СФОРМУВАТИ ТА ДОСЯГНЕННЯ ПРОГРАМНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

У процесі реалізації програми дисципліни «Диференціальна психологія» формуються наступні компетентності із передбачених освітньою програмою:

Інтегральна компетентність

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері психології, що передбачають застосування основних психологічних теорій та методів та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов.

Загальні компетентності:

ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК11. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Спеціальні (фахові) компетентності :

СК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.

СК2. Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ.

СК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків (зокрема в контексті організації заходів раннього втручання).

СК5. Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій.

СК7. Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.

Навчальна дисципліна «Диференціальна психологія» забезпечує досягнення програмних результатів навчання (ПР), передбачених освітньою програмою:

ПР1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання.

ПР3. Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань.

ПР5. Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проективні методики тощо).

ПР7. Рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки.

ПР8. Презентувати результати власних досліджень усно/письмово для фахівців і нефаківців.

ПР12. Скласти та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів тощо відповідно до вимог замовника.

Заплановані результати навчання за навчальною дисципліною

Знання:

1. Пояснювати специфіку та методи диференціальної психології як окремої галузі психологічного знання.
2. Знати теоретичні принципи, що покладені в основу створення різних типологій.
3. Описувати індивідуальні особливості когнітивної, афективної сфер, поведінкові реакції, соціальні установки та інші особливості кожного з типів вивчених психологічних класифікацій.
4. Визначати індивідуальні відмінності у пізнавальних процесах, темпераменті, характері, здібностях та інших проявах індивідуальності.

Уміння:

1. Цілеспрямовано застосовувати теоретичні знання у різних галузях суспільного життя: у попередженні, нейтралізації та розв'язанні конфліктів та протиріч, що виникають серед соціальних груп та спільнот.
2. Формувати конструктивний підхід до оточуючих людей, будувати систему позитивних взаємовідносин.
3. Визначати індивідуальні особливості людей, належність до того чи іншого типу.
4. Давати рекомендації щодо врахування індивідуальних відмінностей особистостей у консультуванні.
5. Використовувати отримані знання у процесі подальшого вивчення спеціальних фахових дисциплін та майбутньої практичної діяльності.

Навички:

1. Упорядковувати набуті знання у вигляді виконання індивідуальних завдань.
2. Аргументовано обговорювати та пояснювати індивідуальні відмінності особистості, що сформувалися.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Предмет, завдання і методи диференціальної психології. Короткий історичний екскурс виникнення диференціальної психології. Основні напрямки диференціальної психології, засновані В.Штерном. Визначення поняття диференціальної психології. Предмет і завдання диференціальної психології. Сучасний стан розвитку диференціальної психології. Вклад українських дослідників у розвиток диференціальної психології : Г.О.Балл, М.Й.Боришевський, Ж.П.Вірна, М.В.Савчин, О.П.Саннікова, В.В.Рибалка, А.А.Палій, В.Д.Потапова, О.О.Кондрашихіна та ін. Місце диференціальної психології серед інших наук. Загальнонаукові методи диференціальної психології. Психологічні (інтроспективні, психофізіологічні, соціально-психологічні, вікові тощо) методи. Психогенетичні методи (генеалогічний метод, метод прийомних дітей, близнюковий метод). Математичні методи (дисперсійний аналіз, кореляційний аналіз, індуктивна статистика тощо).

Тема 2. Теоретичне обґрунтування природи індивідуальних відмінностей. Взаємодія понять: організм, людина, особистість, індивід, індивідуальність. Їх основні характеристики. Взаємодія середовища і спадковості. Тілесні властивості особистості. Індивід як формально-

динамічна характеристика особистості. Особистість як психологічний носій соціальних характеристик. Індивідуальність – інтегральна біопсихосоціальна характеристика людини. Диференціально-психофізіологічний підхід до проблеми детермінації індивідуальних відмінностей. Спеціальна теорія індивідуальності.

Тема 3. Темперамент як інтеграційна основа індивідуальності. Конституціональні теорії темпераменту . Теорії Е.Кречмера, У.Шелдона. Генетична теорія типів темпераменту К.Конрада. Описова теорія темпераменту Р.Хейманса і Вірси. Типологія К.-Г.Юнга. Уявлення про темперамент Г.Айзенка. Факторні теорії темпераменту. Спеціальні типи вищої нервової діяльності (ВНД) за І.П.Павловим. Психологічні теорії темпераменту.

Тема 4. Характерологічні відмінності особистості. Визначення поняття характеру. Місце характеру у структурі індивідуальності. Взаємозв'язок характеру з іншими властивостями індивідуальності. Диференціально-психологічний аналіз структурних компонентів характеру («Я-концепція», самооцінка, саморегуляція, цінності тощо). Формування характеру. Акцентуації характеру. Психологія характеру в працях О.Ф.Лазурського. Типологія характеру Р.Хейманса – Р.ЛеСенна.

Тема 5. Диференціально-психологічні особливості здібностей та інтелекту. Задатки, здібності, обдарованість та інтелект у контексті диференціальної психології. Загальна характеристика інтелектуальних здібностей. Тестологічний підхід до інтелекту. Факторний підхід до інтелекту (К.Спірмен, Р.Кеттел, Дж.Равен, Ф.Вернон, Л.Хамфрейс, Д.Векслер, Л.Терстоун, Дж.Гілфорд, Р.Мейлі, Дж.Керрол). Експериментально-психологічні теорії інтелекту. Загальний інтелект і шкільна успішність. Спадковість і середовище в детермінації інтелектуальних властивостей. Інтелект у структурі індивідуальних властивостей.

Тема 6. Стильові особливості індивідуальності. Короткий огляд стилю у психології. Загальна теорія стилю людини в концепції А.В.Лібіна. Стильові метаморфози. Інтерпретація гіпотези про внутрішній і зовнішній статус стилю. Стиль у структурі індивідуальності. Стиль людини: структура і функції. Типологія стильової поведінки людини. «Я-концепція» як основа життєвого стилю. Поняття психологічного подолання (coping strategies) і його варіації. Стиль життя і самоактуалізація.

Тема 7. Змістові характеристики професійної диференціації. Взаємодія психології праці і диференціальної психології. Класифікація професій і професіографія. Особистісні передумови професійної компетентності. Стратегії життєвого успіху і мотивація досягнення. Спрямованість особистості у структурі індивідуальності. Становлення індивідуального стилю діяльності. Професійні типології. Професійні інтереси та їх діагностика. Професійна самореалізація чоловіків і жінок

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин							
	денна форма				Заочна форма			
	усього	у тому числі			усього	у тому числі		
		лекц.	прак	сам. роб.		лекц.	прак	сам. роб.
Тема 1. Предмет, завдання та методи диференціальної психології.	12	2	4	6	12	1	-	11
Тема 2. Теоретичне обґрунтування природи	12	2	4	6	12	-	1	11

індивідуальних відмінностей.								
Тема 3. Темперамент як інтеграційна основа індивідуальності	14	2	4	8	14	1	1	12
Тема 4. Характерологічні відмінності особистості	14	2	4	8	14	1	1	12
Тема 5. Диференціально - психологічні особливості здібностей та інтелекту.	14	2	4	8	14	1	1	12
Тема 6. Стильові особливості індивідуальності	12	2	4	6	12	-	1	11
Тема 7. Змістові характеристики професійної диференціації	12	2	4	6	12	-	1	11
Усього	90	14	28	48	90	4	6	80
ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ - ЕКЗАМЕН								

5. ПИТАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1	Тема 1. Предмет, завдання та методи диференціальної психології. 1.Історичний екскурс виникнення диференціальної психології. 2.Основні напрямки диференціальної психології. 3. Предмет і завдання диференціальної психології. 4. Сучасний стан розвитку диференціальної психології. 5. Вклад українських дослідників у розвиток диференціальної психології. 6. Зв'язок диференціальної психології з іншими науками. 7. Методи диференціальної психології.	2	-
2	Тема 2. Теоретичне обґрунтування природи індивідуальних відмінностей 1.Визначення понять: організм, людина, особистість, індивід, індивідуальність. Їх взаємозв'язок та взаємовплив. 2. Взаємодія спадковості і середовища. 3.Диференціально-психологічний підхід до проблеми детермінації індивідуальних відмінностей. 4. Сутність спеціальної теорії індивідуальності (В.М.Русалов, В.С.Мерлін про інтегральну індивідуальність). 5. Предметно-змістовні та формально-динамічні особливості індивідуальної поведінки	2	1
3	Тема 3. Темперамент як інтеграційна основа індивідуальності 1.Конституціональні теорії темпераменту . 2.Теорії Е.Кречмера, У.Шелдона. 3.Генетична теорія типів темпераменту К.Конрада. 4.Описова теорія темпераменту Хейманса і Вірси. 5.Типологія К.-Г.Юнга. 6.Уявлення про темперамент Г.Айзенка. 7.Факторні теорії темпераменту. 8.Спеціальні типи вищої нервової діяльності (ВНД) за І.П.Павловим. 9.Психологічні теорії темпераменту.	2	1
4	Тема 4. Характерологічні відмінності особистості 1.Визначення поняття характеру. Місце характеру у структурі індивідуальності. 2.Взаємозв'язок характеру з іншими	2	1

	властивостями індивідуальності. 3.Диференціально-психологічний аналіз структурних компонентів характеру («Я-концепція», самооцінка, саморегуляція, цінності тощо). 4.Формування характеру. 5.Акцентуації характеру. 6.Психологія характеру в працях О.Ф.Лазурського. 7.Типологія характеру Р.Хейманса – Р.ЛеСенна		
5	Тема 5. Диференціально - психологічні особливості здібностей та інтелекту. 1.Задатки, здібності, обдарованість та інтелект у контексті диференціальної психології. 2.Загальна характеристика інтелектуальних здібностей. 3.Тестологічний підхід до інтелекту. 4.Факторний підхід до інтелекту (К.Спірмен, Р.Кеттел, Дж.Равен, Ф.Вернон, Л.Хамфрейс, Д.Векслер, Л.Терстоун, Дж.Гілфорд, Р.Мейлі, Дж.Керрол). 5.Експериментально-психологічні теорії інтелекту. 6.Загальний інтелект і шкільна успішність. 7.Спадковість і середовище в детермінації інтелектуальних властивостей. 8.Інтелект у структурі індивідуальних властивостей.	2	1
6	Тема 6. Стильові особливості індивідуальності 1.Короткий огляд стилю у психології. 2.Загальна теорія стилю людини в концепції А.В.Лібіна. 3.Стильові метаморфози. Інтерпретація гіпотези про внутрішній і зовнішній статус стилю. 4. Стель у структурі індивідуальності. 5.Стель людини: структура і функції. 6.Типологія стильової поведінки людини. «Я-концепція» як основа життєвого стилю. 7.Поняття психологічного подолання (coping strategies) і його варіації. 8.Стель життя і самоактуалізація.	2	1
7	Тема 7. Змістові характеристики професійної диференціації 1.Взаємодія психології праці і диференціальної психології. 2.Класифікація професій і професіографія. 3.Особистісні передумови професійної компетентності. 4.Стратегії життєвого успіху і мотивація досягнення. 5.Спрямованість особистості у структурі індивідуальності. 6.Становлення індивідуального стилю діяльності. 7.Професійні типології. 8. Професійні інтереси та їх діагностика. 9.Професійна самореалізація чоловіків і жінок	2	1
	Всього	14	6

6. САМОСТІЙНА РОБОТА

До самостійної роботи студентів щодо вивчення дисципліни «Диференціальна психологія» включаються:

- 1.Знайомство з науковою та навчальною літературою відповідно зазначених у програмі тем.
- 2.Опрацювання лекційного матеріалу.
- 3.Підготовка до практичних занять.
- 4.Консультації з викладачем протягом семестру.
- 5.Самостійне опрацювання окремих питань навчальної дисципліни.
- 6.Підготовка та виконання індивідуальних завдань у вигляді есе.
- 7.Підготовка до підсумкового контролю.

**ТЕМАТИКА ТА ПИТАННЯ ДО САМОСТІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ
ТА ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ**

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1	Тема 1. Предмет, завдання та методи диференціальної психології. <i>Участь у бесіді:</i> 1. Що є предметом диференціальної психології? 2. Розкрийте зміст поняття «індивідуально-психологічні відмінності». 3. У чому полягає стимулююча і гальмуюча роль експерименту стосовно розвитку диференціальної психології? 4. Які концептуальні ідеї покладені в основу вчення про індивідуальні відмінності? 5. Які джерела формування поняття «психологічна норма»? 6. Дослідіть, як знання з диференціальної психології використовуються у сучасному суспільстві для збереження моральних та культурних цінностей. 7. Визначте і письмово опишіть міфи диференціальної психології, дайте їм тлумачення з позиції сучасної науки.	6	11
2	Тема 2. Теоретичне обґрунтування природи індивідуальних відмінностей 1). Опишіть сутнісні характеристики теорії інтегральної індивідуальності. 2) Підготувати доповіді/ реферати за темами: - «Біогенетичні і соціогенетичні теорії формування індивідуальності»; - «Моделі середовищних впливів на інтелектуальні здібності». 3) Підготувати презентацію : підручника, навчального посібника, методичних рекомендацій, монографії тощо з курсу «Диференціальна психологія» 4) Визначити основні концептуальні положення книги Коліна Купера «Індивідуальні розбіжності» -2000р.526с. 5) Розробіть методичні рекомендації для освітнього закладу щодо використання знань диференціальної психології з метою розвитку толерантності та розуміння індивідуальних відмінностей серед учнів	6	11
3	Тема3. Темперамент як інтеграційна основа індивідуальності <i>Підготуйте доповіді з презентацією на теми:</i> 1.Охарактеризуйте формально-динамічні і структурно-змістовні особливості індивідуальної психіки. 2.Перерахуйте і охарактеризуйте основні типології темпераменту. На чому були засновані ці класифікації? 3. Як співвідносяться тілобудова, темперамент і характер в теорії Кречмера? 4. В чому сутність конституціональної типології особистостей У.Шелдона? 5. У чому полягає основна ідея генетичної теорії типів темпераменту К.Конрада? 6. Які переваги і недоліки описової теорії типів темпераменту Хайманса і Вірами? 7. Як ви можете визначити теоретичне і практичне значення типології темпераментів К.-Г.Юнга? 8. У чому полягає сутність теорії темпераментів Г.Айзенка? 9. Які факторні теорії темпераментів найбільш придатні для психодіагностичних цілей? 10.Опишіть основні психологічні теорії темпераменту. 11. Наведіть літературні та історичні приклади різного темпераменту.	8	12

4	Тема 4. Характерологічні відмінності особистості Дайте відповіді на запитання та підготуйтеся до участі у дискусії: 1. Що відрізняє характер від темпераменту? Як вони співвідносяться? 2. З якими властивостями індивідуальності пов'язаний характер? 3. Яку функцію в характері людини виконує Я-концепція? Як формується Я-образ? 4. В яких рисах характеру особистості проявляється самооцінка? 5. Що таке "ендопсихіка" і "екзопсихіка"? 6. Охарактеризуйте поняття «акцентуації характеру». Які змішані типи акцентуації вам відомі? 7. Приведіть літературні ілюстрації наслідків спотвореного батьківського виховання для дітей. 8. Перерахуйте основні психологічні класифікації характеру. 9. В чому полягає відмінність між неврозами і психозами? 10. Які основні напрями патохарактерологічного розвитку особистості? 11. Що таке "нормальний характер"? 12. Розробіть програму психопрофілактичних та просвітницьких заходів, спрямованих на гармонізацію міжособистісних стосунків з урахуванням характерологічних особливостей. Структуруйте програму таким чином, щоб вона включала: - Лекції (з тематики характерологічних типів і комунікативних бар'єрів) - Бесіди (обговорення життєвих ситуацій з різними типами характеру) - Ігри та інтерактивні заняття (на розвиток емпатії та розуміння інших типів характеру).	8	12
5	Тема 5. Диференціально - психологічні особливості здібностей та інтелекту. Підготуйте доповіді на теми: 1. Охарактеризуйте сутність диференціально-психологічного підходу до проблематики задатків, здібностей, обдарованості. Розкрийте зміст цих понять. 2. Проаналізуйте підходи до розумових здібностей і розкрийте їх психологічний зміст. 3. Що таке інтелект і які його види ви знаєте? 4. Дайте загальну характеристику інтелектуальним здібностям і проаналізуйте їх структурні компоненти. 5. Назвіть передумови становлення тестологічного підходу до інтелекту в психології. 6. Розкрийте сутність однофакторних підходів до інтелекту. 7. Що спільного і відмінного в підходах до інтелекту в концепціях К. Спірмена, Р.Б. Кеттелла, Дж. Равена, Ф. Вернона, Л. Хамфрейса, Д. Векслера? 8. На якому теоретичному підґрунті базуються багатофакторні теорії інтелекту? 9. Назвіть основні положення теорій інтелекту Л. Терстоуна, Дж. Гілфорда, Р. Мейлі, Дж. Керрола. 10. Підготуйте есе на тему «Людина в пошуках справжнього сенсу» (за творами В.Франкла). 11. Розробіть комплексну програму заходів, спрямованих на підтримку та розвиток інтелектуальних здібностей, зокрема: - лекції (наприклад, "Розвиток інтелекту: міфи та реальність") - бесіди та круглі столи (обговорення інтелектуальних стилів та їх впливу на навчання і роботу) - тренінги (розвиток критичного мислення, креативності та емоційного інтелекту)	8	12

	- Ігри та інтерактивні завдання (на розпізнавання та розвиток різних типів інтелекту) Передбачте методи індивідуалізації підходу залежно від рівня інтелектуальних здібностей учасників.		
6	Тема 6. Стильові особливості індивідуальності <i>Підготуйте есе на одну із зазначених тем:</i> Підготуйте реферат і презентацію на одну із зазначених тем: 1. Соціально-когнітивна теорія особистості Альберта Бандури. 2. Аналітична теорія К. Г. Юнга. 3. Індивідуальна теорія особистості А. Адлера. 4. Особистість в "описовій психології" Вільгельма Дільтея та Едуарда Шпрангера. 5. Теорії особистості у французькій соціологічній школі 6. Транзактний аналіз Еріка Берна	6	11
7	Тема 7. Змістові характеристики професійної диференціації <i>Дайте письмові відповіді на запитання:</i> 1. Що таке професіограма, психограма і професійно значуща ознака? 2. Скласти психограму психолога і пояснити її сутність. Що входить у психограму? 3. Як можна охарактеризувати цінності і систему ціннісних орієнтацій? 4. Надайте визначення спрямованості особистості. 5. Охарактеризуйте поняття індивідуального стилю діяльності (ІСД), його структурні компоненти і можливості. 6. Як співвідносяться між собою поняття «класифікація професій» і «професійні типології особистості»? 7. Які типи особистості були виділені в розуміючій психології Шпрангера? 8. На яких підставах будуються професійні типології? 9. Виділіть професійні типи психолога, відповідно до особливостей розумового компонента в їх роботі. 10. Як виявляється статевий дипсихізм у галузі професійної діяльності?	6	11
	Всього	48	80

7. ВИДИ ТА МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Види контролю	Складові оцінювання	
	Для екзамену	Для заліку
поточний контроль , який здійснюється у ході: проведення практичних (лабораторних) занять, виконання самостійної роботи, індивідуальних завдань, дослідна робота здобувача тощо.	50%	100%
підсумковий контроль	50%	

Методи діагностики знань (контролю)	фронтальне опитування; наукова доповідь, реферати, усне повідомлення, індивідуальне опитування; робота у групах; ділова гра, розв'язання ситуаційних завдань, кейсів, практичних завдань, екзамен(залік)
--	--

Питання до іспиту

1. Диференціальна психологія як наука та навчальна дисципліна.
2. Предмет та завдання диференціальної психології.
3. Зародження науки про індивідуальні відмінності.
4. Становлення диференціальної психології.
5. Номотетичний та ідіографічний підходи в диференціальній психології.

6. Загальні принципи диференціально-психологічного аналізу.
7. Методи диференціальної психології.
8. Сфери практичного використання диференціально-психологічних знань.
9. Зв'язок диференціальної психології з іншими науками.
10. Поняття спадковості та середовища в диференціальній психології.
11. Стереотипи щодо впливу спадковості та середовища.
12. Поняття «організм», «індивід», «особистість», «індивідуальність»: їх співвідношення.
13. Структура індивідуальності за Б. Г. Ананьєвим.
14. Концепція інтегральної індивідуальності В. С. Мерліна.
15. Біогенетичні теорії. Генетичні та вроджені задатки.
16. Соціогенетичні та двохфакторні теорії.
17. Вчення про вищі психічні функції (культурно-історичний підхід) Л. С. Виготського.
18. Соціологія як наука про біологічні основи соціальної поведінки.
19. Основні ознаки середовища. Екологічне середовище, його складові та виміри.
20. Поняття темпераменту.
21. Основні властивості темпераменту.
22. Статус темпераменту в структурі індивідуальності.
23. Гуморальні теорії темпераменту.
24. Конституціональні теорії темпераменту.
25. Типологія темпераменту Г. Айзенка.
26. Темперамент і вища нервова діяльність за І. П. Павловим.
27. Вивчення темпераменту у психофізіологічній школі Б. М. Теплова та В. Д. Небиліцина.
28. Структура формально-динамічних властивостей за В. М. Русаловим.
29. Темперамент та характер: співвідношення та взаємозв'язок.
30. Основні структурні компоненти характеру.
31. Типологічна модель О. Ф. Лазурського.
32. Типологічна модель Е. Фромма.
33. Типологічна модель Е. Шострома.
34. Типологічна модель К. Леонгарда.
35. Типологічна модель О. Є. Лічка.
36. Типологічна модель П. Б. Ганнушкіна.
37. Психологічні типи за К. Г. Юнгом.
38. Концепція особистісних рис (Г. Олпорт, Г. Айзенк).
39. Теорії особистісних факторів (Р. Кеттелл, Модель Великої П'ятірки).
40. Інтра- та інтеріндивідуальний статус особистості.
41. Воля як системотвірний компонент характеру.
42. Структура характеру.
43. «Я-концепція», «Я-образ», самооцінка.
44. Саморегуляція та її рівні.
45. Індивідуальні особливості мотивації.
46. Мотивація досягнень успіху.
47. Індивідуальність виразу прагнення до досягнення цілей.
48. Загальні інтелектуальні здібності.
49. Характеристика тестологічних підходів до інтелекту.
50. Інтелекту структурі індивідуальних властивостей.
51. Здібності в структурі індивідуальності.
52. Загальні і спеціальні здібності.
53. Особистісно-діяльнісний підхід до вивчення здібностей.
54. Функціонально-генетичний підхід до вивчення здібностей.
55. Поняття обдарованості, таланту і геніальності.
56. Зв'язок здібностей і обдарованості з нахилами до окремих видів діяльності.
57. Компенсація здібностей і компенсаторні стосунки.
58. Індивідуальні відмінності в спрямованості особистості.
59. Типологічні засади вивчення ціннісних орієнтацій людини.

60. Поняття індивідуального стилю діяльності та його компоненти
61. Шляхи та механізми формування індивідуального стилю діяльності.
62. Ефективність виконання діяльності у співвідношенні зі стилем діяльності.
63. Діяльність в особливих умовах та типологічні особливості.
64. Диференційно-психофізіологічні аспекти становлення професіонала.
65. Установки, продуктивність праці й задоволеність працею.
66. Типологічні особливості та навчальна діяльність.
67. Індивідуальні детермінанти процесу навчання та шкільна успішність.
68. Пізнавальні стилі в навчальній діяльності.
69. Основні навчальні стратегії.
70. Диференційна психологія навчання.
71. Відмінності в мотивації навчальної діяльності.
72. Стилi керівництва.
73. Стилi спілкування.
74. Стилi самопрезентації.
75. Стилi виховання.
76. Стилi любові.
77. Біологічна та психологічна стаття.
78. Статеві відмінності у прояві властивостей нервової системи і темпераменту.
79. Статеві відмінності в емоційній сфері.
80. Відмінності у здібностях чоловіків і жінок.
81. Особистісні відмінності чоловіків і жінок.
82. Статеві особливості професійної діяльності.
83. Статеві особливості професійної кар'єри.
84. Теорії розвитку статевої ідентичності.
85. Еволюційна теорія статі В. О. Геодакяна.
86. Статеворольова поведінка особистості.
87. Критерії відмінностей між соціальними групами.
88. Статеві-психологічні характеристики груп та розвиток індивідуальності.
89. Класові відмінності та соціальна адаптація.
90. Культурні відмінності та їх вияви.

8. ОЦІНЮВАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ТА ФАХОВОЇ ПЕРДВИЩОЇ ОСВІТИ ЗА НАВЧАЛЬНУ ДИСЦИПЛІНУ У МІЖНАРОДНОМУ ГУМАНІТАРНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

(поточний контроль, підсумковий контроль, загальний результат оцінювання)

ЕКЗАМЕН

<i>Поточний контроль</i>			
Види роботи	Планові терміни виконання	Форми контролю та звітності	Максимальний відсоток оцінювання
Систематичність і активність роботи на практичних (лабораторних) заняттях			
1.1. Підготовка до практичних (лабораторних) занять	Відповідно до робочої програми та розкладу занять	Перевірка обсягу та якості засвоєного матеріалу під час практичних (лабораторних) занять	30
Виконання завдань для самостійного опрацювання			
1.2. Індивідуальне тестування, завдання, підготовка реферату (есе) за заданою тематикою	Відповідно до робочої програми та	Розгляд відповідного матеріалу під час аудиторних занять або	10

	розкладу занять	ІКР ¹ , перевірка конспектів навчальних текстів тощо	
Виконання індивідуальних завдань, дослідна робота здобувача			
1.3. Інші види індивідуальних завдань, в т.ч. підготовка наукових публікацій, участь у роботі круглих столів, конференцій тощо.	Відповідно до робочої програми та розкладу занять	Обговорення результатів проведеної роботи під час аудиторних занять, наукових конференцій та круглих столів.	10
Разом балів за поточний контроль			50
Підсумковий контроль екзамен			50
Загальний результат оцінювання			100

Поточний контроль знань здобувачів освіти при формі контролю **екзамен** (максимум 50 балів) оцінюється за шкалою («2», «3», «4», «5»), з обов'язковим переведенням балів за кожний вид роботи таким чином:

- за підготовку до аудиторних занять (максимум 30 балів) здобувачу освіти необхідно мати не менше 1/2 оцінок від загальної кількості практичних (лабораторних) занять, для переводу балів за підготовку до аудиторних занять середньоарифметична оцінка множиться на коефіцієнт 6;
- за виконання завдань для самостійного опрацювання (тестування, завдання, підготовка реферату (есе) за заданою тематикою) (максимум 10 балів) здобувачу освіти необхідно мати не менше 1/2 оцінок від загальної кількості програмного матеріалу, що виноситься на самостійне вивчення, для переводу зазначених балів середньоарифметична оцінка множиться на коефіцієнт 2;
- за інші види індивідуальних завдань, в т.ч. підготовку наукових публікацій, участь у роботі круглих столів, конференцій тощо (максимум 10- балів) здобувачу освіти необхідно мати не менше 1/2 оцінок від загальної кількості інших видів індивідуальних завдань, для переводу балів за підготовку середньоарифметична оцінка множиться на коефіцієнт 2.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗА ПОТОЧНИЙ КОНТРОЛЬ

- «2» - виставляється за неправильну відповідь (письмову роботу), яка не відповідає змісту теми та свідчить про нерозуміння її основних положень;
- «3» - виставляється за відповідь (письмову роботу), яка відповідає змісту теми, але є неповною і неточною у визначенні понять, свідчить про неповне розуміння основних положень навчального матеріалу, свідчить про те, що знання студента мають фрагментарний, поверховий характер;
- «4» - оцінюється правильна і обґрунтована відповідь (письмова робота), з якої видно, що студент знає й розуміє теоретичний матеріал в обсязі навчальної теми, володіє необхідними навичками, не допускає суттєвих помилок.
- «5» - оцінюється повна, правильна, ґрунтовна відповідь (письмова робота) на запитання теми, що передбачає логічність і послідовність викладу матеріалу, володіння термінологією, показує вміння повно й глибоко використовувати теоретичні знання в практичній площині.

¹ Індивідуально-консультативна робота викладача зі здобувачами

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ ЗДОБУВАЧІВ ЗА ЕКЗАМЕН (максимум 50 балів)

Рівень знань оцінюється:

- від 40 до 50 балів - студент виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно знаходити та опрацьовувати необхідну інформацію, демонструє знання матеріалу, проводить узагальнення і висновки;
- від 30 до 40 балів - студент володіє знаннями матеріалу, але допускає незначні помилки у формуванні термінів, категорій, проте за допомогою викладача швидко орієнтується і знаходить правильні відповіді;
- 20 - 30 балів - студент відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень, з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, але дає недостатньо обґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає помилки.
- 10 - 20 балів - володіє навчальним матеріалом на середньому рівні, допускає помилки, серед яких є значна кількість суттєвих;
- 0 - 10 балів - володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні, на всі запитання дає необґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає помилки.

ЗАЛІК

<i>Поточний контроль</i>			
Види роботи	Планові терміни виконання	Форми контролю та звітності	Максимальний відсоток оцінювання
Систематичність і активність роботи на практичних (лабораторних) заняттях			
1.1. Підготовка до практичних (лабораторних) занять	Відповідно до робочої програми та розкладу занять	Перевірка обсягу та якості засвоєного матеріалу під час практичних (лабораторних) занять	60
Виконання завдань для самостійного опрацювання			
1.2. Індивідуальне тестування, завдання, підготовка реферату (есе) за заданою тематикою	Відповідно до робочої програми та розкладу занять	Розгляд відповідного матеріалу під час аудиторних занять або ІКР ² , перевірка конспектів навчальних текстів тощо	20
Виконання індивідуальних завдань, дослідна робота здобувача			
1.3. Інші види індивідуальних завдань, в т.ч. підготовка наукових публікацій, участь у роботі круглих столів, конференцій тощо.	Відповідно до робочої програми та розкладу занять	Обговорення результатів проведеної роботи під час аудиторних занять, наукових конференцій та круглих столів.	20
Разом балів за поточний контроль			100
Загальний результат оцінювання			100

² Індивідуально-консультативна робота викладача зі здобувачами

Поточний контроль знань здобувачів освіти при формі контролю **залік** (максимум 100 балів) оцінюється за шкалою («2», «3», «4», «5»), з обов'язковим переведенням балів за кожний вид роботи таким чином:

- за підготовку до аудиторних занять (максимум 60 балів) здобувачу освіти необхідно мати не менше 1/2 оцінок від загальної кількості практичних (лабораторних) занять, для переведу балів за підготовку до аудиторних занять середньоарифметична оцінка множиться на коефіцієнт 12;
- за виконання завдань для самостійного опрацювання (тестування, завдання, підготовка реферату (есе) за заданою тематикою) (максимум 20 балів) здобувачу освіти необхідно мати не менше 1/2 оцінок від загальної кількості програмного матеріалу, що виноситься на самостійне вивчення, для переведу зазначених балів середньоарифметична оцінка множиться на коефіцієнт 4;
- за інші види індивідуальних завдань, в т.ч. підготовку наукових публікацій, участь у роботі круглих столів, конференцій тощо (максимум 20- балів) здобувачу освіти необхідно мати не менше 1/2 оцінок від загальної кількості інших видів індивідуальних завдань, для переведу балів за підготовку середньоарифметична оцінка множиться на коефіцієнт 4.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗА ПОТОЧНИЙ КОНТРОЛЬ

- «2» - виставляється за неправильну відповідь (письмову роботу), яка не відповідає змісту теми та свідчить про нерозуміння її основних положень;
- «3» - виставляється за відповідь (письмову роботу), яка відповідає змісту теми, але є неповною і неточною у визначенні понять, свідчить про неповне розуміння основних положень навчального матеріалу, свідчить про те, що знання студента мають фрагментарний, поверховий характер;
- «4» - оцінюється правильна і обґрунтована відповідь (письмова робота), з якої видно, що студент знає й розуміє теоретичний матеріал в обсязі навчальної теми, володіє необхідними навичками, не допускає суттєвих помилок.
- «5» - оцінюється повна, правильна, ґрунтовна відповідь (письмова робота) на запитання теми, що передбачає логічність і послідовність викладу матеріалу, володіння термінологією, показує вміння повно й глибоко використовувати теоретичні знання в практичній площині.

9. КРИТЕРІЇ ЗАГАЛЬНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ЗДОБУВАЧІВ (для іспиту / заліку)

Рівень знань оцінюється:

- «відмінно» / «зараховано» А - від 90 до 100 балів. Студент виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно знаходити та опрацьовувати необхідну інформацію, демонструє знання матеріалу, проводить узагальнення і висновки. Був присутній на лекціях та семінарських заняттях, під час яких давав вичерпні, обґрунтовані, теоретично і практично правильні відповіді, має конспект з виконаними завданнями до самостійної роботи, презентував реферат (есе) за заданою тематикою, проявляє активність і творчість у науково-дослідній роботі;
- «добре» / «зараховано» В - від 82 до 89 балів. Студент володіє знаннями матеріалу, але допускає незначні помилки у формуванні термінів, категорій, проте за допомогою викладача швидко орієнтується і знаходить правильні відповіді. Був присутній на лекціях та семінарських заняттях, має конспект з виконаними завданнями до самостійної роботи, презентував реферат (есе) за заданою тематикою, проявляє активність і творчість у науково-дослідній роботі;
- «добре» / «зараховано» С - від 74 до 81 балів. Студент відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень, з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, але дає недостатньо обґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає помилки. При цьому враховується наявність конспекту з виконаними завданнями до самостійної роботи,

реферату та активність у науково-дослідній роботі;

- «задовільно» / «зараховано» D - від 64 до 73 балів. Студент був присутній не на всіх лекціях та семінарських заняттях, володіє навчальним матеріалом на середньому рівні, допускає помилки, серед яких є значна кількість суттєвих. При цьому враховується наявність конспекту з виконаними завданнями до самостійної роботи, рефератів (есе);
- «задовільно» / «зараховано» E - від 60 до 63 балів. Студент був присутній не на всіх лекціях та семінарських заняттях, володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні, на всі запитання дає необґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає помилки, має неповний конспект з завданнями до самостійної роботи.
- «незадовільно з можливістю повторного складання» / «не зараховано» FX – від 35 до 59 балів. Студент володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу.
- «незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни» / «не зараховано» F – від 0 до 34 балів. Студент не володіє навчальним матеріалом.

Таблиця відповідності результатів контролю знань за різними шкалами

100-бальною шкалою	Шкала за ECTS	За національною шкалою	
		екзамен	залік
90-100 (10-12)	A	Відмінно	зараховано
82-89 (8-9)	B	Добре	
74-81(6-7)	C		
64-73 (5)	D	Задовільно	
60-63 (4)	E		
35-59 (3)	FX	незадовільно	не зараховано

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Диференційна психологія. Видання 2-ге, перероблене і доповнене: підручник/ за загальною редакцією С.Д. Максименка. Київ: «Видавництво Людмила», 2023. 573 с.
2. Диференційна психологія: підручник для студентів вищих навчальних закладів/ за заг. ред. С.Д.Максименка. Київ: «Видавництво Людмила», 2024. 571 с.
3. Карапетрова О. В. Диференціальна психологія : навчально-методичний посібник. Бердянськ: БДПУ, 2014.216 с.
4. Мазяр О. В. Диференціальна психологія: модульний курс: навчальний посібник. Київ: Видавничий дім «Кондор», 2017. 284 с.
5. Москалець В.П. Психологія особистості. К.: Центр учбової літератури,2020. 364с.
6. Романовська Л. І., Подкоритова Л. О. Диференціальна психологія. Львів:«Новий світ 2000», 2011. 235 с.

Допоміжна:

1. Водолазська О.О. Індивідуально-психологічні особливості осіб із різним рівнем професійного самозмінювання. *Науковий журнал Habitus*. Випуск 15. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2020. С.108-113.
2. Водолазська О.О., Донець А.В. Індивідуально-психологічні особливості мотивації особистості. *XVII International Science Conference «Integration of scientific solutions and methods into practice»*. April 24-26, 2023. Paris, France. P. 306-312.
- 3.Водолазська О.О., Цимбал М.Р. Факторна структура упевненої у собі особистості. *Наукові перспективи* №9 (39). 2023. С.542 – 551.
4. Галян О.І. Практикум з диференційної психології. Дрогобич, 2020. 45 с.

5. 3. Карапетрова О. В. Диференціальна психологія : навчально-методичний посібник. Бердянськ: БДПУ, 2014. 216 с.
6. Корольчук М.С., Крайнюк В.М. Теорія і практика професійного психологічного відбору. Навчальний посібник. К.: Ніка Центр, 2010. 532 с.
7. Максименко С.Д., Руденко Я.В., Кушнерьова А.М., Невмержицький В.М. Психічне здоров'я особистості: посібник для вищих навчальних закладів. Київ: "Видавництво Людмила", 2021. 438 с.
8. Максименко С.Д., Яланська С.П. Генетико-креативний підхід: діяльнісне опосередкування особистісного розвитку: монографія. Київ: "Видавництво Людмила", 2021. 508 с.
9. Палій А. А. Диференціальна психологія: навч. посіб. К.: Академвидав, 2010. 432 с.
10. Романовська Л. І., Подкоритова Л. О. Диференціальна психологія. Львів: «Новий світ 2000», 2011. 235 с.
11. Щербакова І. М. Психодіагностика професійного самовизначення особистості: навч.-метод. посіб. Суми: вид-во СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2012. 324 с.

Інформаційні ресурси

1. Бібліотека Міжнародного гуманітарного університету: офіційний сайт. URL: https://mgu.edu.ua/science_library
2. Бібліотека Університету Ушинського : офіційний сайт. URL: <https://library.pdpu.edu.ua>
3. Міністерство освіти і науки України: офіційний сайт. URL: <http://www.mon.gov.ua>
4. Національна бібліотека України імені В.І.Вернадського: офіційний сайт. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>
5. Одеська національна наукова бібліотека: офіційний сайт. URL: <http://odnb.odessa.ua/>